

REGINA MARIA ÎN MEMORIILE CECILIEI CUȚESCU – STORCK

Ioan Șt. Lazăr¹

antimivireanul@hotmail.com

Keywords: *Queen Marie of Romania, memories, Cecilia Cuțescu-Stork.*

Summary: *These lines show a picture of Queen Marie of Romania in the memories of the artist Cecilia Cuțescu-Stork.*

Născută acum 135 de ani (în martie 1879), pe malul Oltului, la Căineni, în județul Vâlcea, marea pictoriță română Cecilia Cuțescu – Storck, prima profesoară la Academia de Arte Frumoase din București, ne-a lăsat, în volumul memorialistic *Fresca unei vieți* (v. ediția București, Ed. „Vremea”, 2006, din care vom cita), prețioase mărturii despre Regina Maria a României, minunat exemplar uman, scumpa „Mamă a răniților” din primul război mondial, contribuatoare de excepție la făurirea României Mari prin campania diplomatică desfășurată în străinătate, necondiționat iubitoarea poporului român și, nu în ultimul rând, protectoare a artelor lui. Aceste attribute sunt reliefate cu deosebită căldură în paginile Ceciliei Cuțescu – Storck, care se dovedește artistă nu doar în picturile sale, ci și în evocările, descrierile și portretele literare cărora le conferă o vibrație aparte în confesiunile sale.

Apropierea ei de Alteța Sa, Principesa Moștenitoare și apoi Regina Maria, a început în anul 1906, odată cu întoarcerea de la studiile de profil urmate în Belgia și Franța, prilejul concret fiind prima sa expoziție personală în țară, la Ateneul Român. În dimineața de toamnă însorită, sosind la vernisaj după cum făgăduise: *Raza de lumină – scrie pictorița – s-a așternut cu dragoste peste obrazul blond, strălucitor de frumusețe al Principesei*, care n-a ezitat să-i adreseze câteva cuvinte măgulitoare pentru picturile mele (p. 174), înainte de a dialoga îndelung cu sculptorul Frederic Storck, viitorul soț al Ceciliei. Aceasta, observăm, își exprimă cu sinceritate admirația față de frumusețea distinsă a Principesei Maria – ceea ce va fi o constantă a evocărilor din carte –, dar artista relevă mai departe și un alt motiv al prețurii speciale pentru Alteța Sa, anume faptul că, în fruntea Societății *Tinerimea Artistică* (ai cărei membrii marcanți fuseseră la vernisaj și o primiseră curând între ei), *străluccea ca un astru de frumusețe și inteligență Principesa Maria, președinta ei de onoare și protectoarea artelor* (p. 177). Continuând opera de mecenat și mentoriat a Reginei Elisabeta – care, *deși cam în vârstă și cam suferindă* (p. 199), venea câteodată la expozițiile Tinerimii Artistice, promovând interesul modern pentru artele decorative (*pentru care mă simțeam încurajată și măgulită – scrie artista la p. 200*) –, Principesa Maria a avut, la rândul său, un rol deosebit în stimularea mișcării autohtone de artă, în centrul căreia se afla Societatea Tinerimea Artistică, pe care o patrona: *Cu însușirile Ei morale și intelectuale, cu extraordinara frumusețe și cu lumina ochilor Ei albaștri, avea un*

¹ Ioan Șt. Lazăr, conferențiar universitar doctor, Universitatea din Pitești.

ascendent covârșitor asupra tuturor celor care o apropiiau. Sub imboldul Ei, Societatea se afirmă din ce în ce mai mult cu un prestigiu răsunător (p. 203) – depune mărturie (și) Cecilia Cuțescu – Storck.

Interesul și dragostea Principesei Maria pentru artiști nu erau convenționale. Ea însăși se exercita artistic. *Acuarela – de obicei reprezentând flori –, opera Principesei Maria, era expusă la locul de onoare și isca cea mai mare curiozitate* (p. 204). Și nu doar atât. Pentru a spori interesul și rezonanța expozițiilor, adeseori Principesa venea însoțită de un alai regal, ceea ce conferea vernisajului *o atmosferă de sărbătoare deosebită* (p. 204). *Ce putea fi mai încurajator pentru artiști – glosează memorialista – decât această strălucire, care încununa silința și munca lor...Cât privește publicul, care nu putea intra decât invitat, cu siguranță, nu venea numai pentru artă, ci și pentru a admira prestața și eleganța plină de distincție a Principesei...* (p. 205) – nu încetează Cecilia Cuțescu – Storck să pună accent pe iubirea și venerația cuvenite ființei de excepție în apropierea căreia destinul a adus-o ca să devină ca om și ca artist. Un context pentru această apropiere va fi fost și Asociația artiștilor – ca parte componentă a redevabilei mișcări feministe din *anii de înflorire a României Mari* –, asociație pentru care Regina (Maria) primise să ne fie președintă de onoare și a expus Ea însăși acuarele la Ateneu (p. 257).

Este de precizat că, la admirația cu care sensibilitatea Ceciliei Cuțescu – Storck o percepea pe Alțeta Regală, aceasta nu a răspuns în reciprocitate, ci cu sinceritate necontrafăcută și-a păstrat timp de un deceniu (până în 1916), o rezervă inițială față de pictura artistei. *Lucrările mele – mărturisește aceasta – nu erau pe atunci câtuși de puțin pe gustul Reginei. Mă considera prea modernistă...* (p. 295) – ceea ce era adevărat, pentru că, atunci, ca și mai târziu, numele ei va fi selectat alături de acela al lui Brâncuși printre înnoitorii substanțiali ai picturii și, respectiv, ai sculpturii din România. În acest context, și Regina își va revizui după un timp perspectiva asupra creației artistei: *Odată, însă, mai târziu, am văzut-o pe Regina Maria însoțită de Regele Ferdinand, privind mai cu atenție lucrările mele și m-am mirat. Ce bucuroasă am fost!* – exclamă și în amintire Cecilia. *De atunci încolo, mi-a vizitat toate expozițiile particulare, câteodată aducând cu sine pe Prințul moștenitor și pe fiucele sale, ba chiar reținându-mi tablouri. Majoritatea pânzelor din colecția sa sunt peisaje* (p. 295) – opțiune care le apropia pe cele două ființe în dragostea lor pentru natură și care se va confirma cu atât mai mult în lungi sejururi la reședințele proprii din Balcic.

Într-adevăr, Cecilia Cuțescu – Storck – care, din 1916, devenise prima artistă profesor la Academia de Arte Frumoase și apoi va oficia la catedră „un pătrar de veac”, dar nu ezitase ca, în anii războiului, să fie și soră de caritate – avea să cunoască, în pitorescul Balcicului, o poveste minunată a vieții, căreia Regina i-a imprimat o pulsație pe cât de omenească, pe atât de nobilă, elevată iar, finalmente, tragică și de neuitat.

Când ziua murea în brațele întunericului – rememorează artista –, din largul mării apăreau câteodată corăbii vechi turcești care aduceau lemne de iarnă. Alunecau misterioase pe luciul apelor cu atâta poezie și atâta maiestate, cu pânzele lor întinse, de ai fi zis că îi aduc cu ele pe Tristan și Isolda. Își legăneau frânghiile și catargele, chemându-ne cu nostalgie și câteodată mergeam lângă ele,

ca să visăm spre veșnicie (p. 316). Alteori, poezia era mai ... concretă, în spe: ... veneau de la Constanța, sclipind de lumina Soarelui canoniere, să cinstească venirea Reginei Maria, întregitoarea noastră de neam, care, îndrăgostiță de aceste meleaguri, își clădise Palat în mijlocul simfoniilor de ape și de flori, care o chemau pe nume și o ridicau în slavă. Minunatele grădini ale Semiramidei erau croite de Regină însăși.(p. 316).

Având o casă de vacanță în apropierea Palatului Regal, soții Storck au trăit multe momente memorabile în preajma Reginei, care li s-a înfățișat în multiple ipostaze, prezentate în carte cu indicibilă dragoste și melancolie. *Duioasă, adesea ne vorbea despre grădinile Ei, plimbându-ne printre petuniile mirositoare sau trecând punți rotunjite peste apele zgomotoase ale cascadelor. „După ce nu voi mai fi”, șoptea Ea, „se va spune că în aceste locuri au fost grădinile Reginei...” și apele gălăgioase repetau cuvintele Ei care se pierdeau în aerul tremurător, îmbătat de miresme* (p. 316). Se pierdeau, de fapt, în legende dăinuind și azi.

Ce de imagini pline de poezie mi-au rămas întipărite în minte... – căuta în atâtea amintiri artista. Căreia îi reveni instantaneu o imagine statuară: Da, nu pot uita apariția plină de maiestate a Reginei, rezemată de o coloană!...Părea o statuie grecească descinsă din Acropole, care se desena puternic pe coloritul mării de la Balcic. Cu ochii inspirați și impunătoare în frumusețea Ei de femeie și de Regină, mărturisea emoționată dragostea statornică pe care o avea pentru mare, încă din copilărie. (p. 317). Cecilia o privea de fiecare dată cu ochiul său de artistă cu educație inițial parnasiană și aceasta se întâmpla chiar și în ipostaze inerent omenești ca, de pildă, la ceaiurile și prânzurile în reședințele regale; care nu se pot uita pentru simplitatea și noblețea cu care Regina știa să-și primească oaspeții, pentru atmosfera plăcută de liberă exprimare a gândului, ca și cum am fi fost numai între artiști, peste care domina farmecul Ei nemuritor (p. 317).

Felul de a fi simplă și bună în împrejurări ceremoniale, dar și în cele cotidiene, cu oaspeții sau, mai ales, cu prietenii „încercați”, îi făcea pe aceștia să-i poarte un respect și o dragoste fără măsură. Odată – își amintea Cecilia –, fusese invitată cu soțul la un prânz la Cotroceni, *ultimul la care am mai luat parte, nu mult înainte de neașteptatul său sfârșit, atât de zguduitor pentru toți* (p. 317); atunci, după masă, a trăit un moment rar: *Nu știu din ce fel de sentiment, Regina mă luă de mână, iar eu, deși sfioasă, îndrăznii să alătur buzelor mele mâna albă a Reginei, și, sărutând-o într-o sinceră exaltare, o întrebai aproape în șoaptă de ce Dumnezeirea a împodobit-o pe dânsa, unica între regine, cu toate darurile fără de preț?* (p. 318). Delicată (și, în interior, tristă), Regina nu răspunse: *Surăse și alunecă convorbirea asupra veștii pe care o primise de cu ziuă că smochinii din Balcic degeraseră* (p. 318). Va fi fost ca o metaforă pentru însăși viața Ei? Cecilia „alunecă” și ea peste asemenea prevestire. Continuă în totalitatea admirației: *Coroana cea mai de preț a Reginei Maria era simplitatea și umanitatea pe care știa să le păstreze în sufletul Ei, cu toată gloria pe care și-o câștigase prin faptele ei de seamă și cu toată măreția în care trăia.* (p. 318).

Frază esențială după care, poate, n-ar mai trebui să urmeze nimic. Amintirile Ceciliei Cuțescu – Storck despre Regina Maria continuă, însă, împletindu-se cu propriul traseu biografic. Mai întâi, amintiri din Balcic, povestite Reginei: descrieri de peisaje (*Singurătăți mărețe ale Balcicului, demne a servi ca fundal celor mai*

frumoase compoziții de pictor... (cf. p. 318), itinerarii, întâmplări... Regina asculta toate istorisirile mele cu drag, îi făceau plăcere, căci se simțise și Ea atât de fericită și, iubind Balcicul cu pasiune, își făcea mereu proiecte noi pentru viitor (p. 319). Apoi, involuntară, amintirea unei vizite a Reginei Maria cu Principesa Ileana la casa din Balcic a soților Storck, pe când aceasta era un șantier, vizită în care, prietenoasă și concesivă, Regina a căutat să vadă, din colțul acela necunoscut, priveliști inedite spre mare, smulgându-i artistei, spontană, recurenta exclamație: Era atât de simplă în măreția ei această glorioasă Regină (p. 336). Cecilia o vedea privind malul înalt de deasupra mării încărcat cu plantații roșii, unde Regina voia să ridice ultima clădire a dorințelor ei (p. 336). Și urmărea cu emoție gesturile și stările Alteței Sale: Regina își îndreptă ochii săi albaștri în depărtări, privind melancolic toată această regiune tristă în măreția ei, dealurile sterpe sculptate din pământ la fel celor din Iudeea, pe unde odată călcase ră picioarele lui Crist, iar pe aici călcase și nu vor mai călca picioarele Alteței Sale. Regina își întoarse ochii către marea care umplea orizontul și, tulburată, rămânând singură, se așeză pe o piatră, cu capul în mâini și plânse îndelung (p. 337). Motivul era fundamental: Se simțea bolnavă și i se părea grea despărțirea de locurile dragi, de care se legase până a lăsa cu limbă de moarte ca inima sa să se așeze în biserica Stella Maris... (p. 337).

Ce a urmat s-a petrecut întocmai prevestirilor și dorinței sale. La Balcic, tulburată, sensibilitatea Ceciliei resimțea exacerbat absența și dorul după ființa care înnobilase ca nimeni altcineva aceste locuri. Când bătea vântul, auzeam vibrând în spații acordurile wagneriene cu preludii din „Lohengrin”, repetându-se neîncetat, ca o voce cerească ce intona un imn de slavă Reginei. Locurile ei dragi trăiau înainte, după Ea, în armonii de sunete! (p. 337) și îi proslăveau memoria. Și artiștii, pe care-i patronase cu dragoste, vor ține, în anul de doliu 1938, ca datorie pioasă și de recunoștință, solemnități cernite, sfârșite în jale și pietate (p. 434-435). Apoi, din nou, amintirile legate de prezența Reginei Maria vor înflori, în ductul mai departe al vieții, paginile autobiografice ale Ceciliei Cuțescu – Storck, fie reliefând admirația străinilor pentru personalitatea Alteței Sale (precum, de pildă, muzeografi din Cordoba, vizitați de mult – v.p. 382, fie evocând susținerea până la finalizare a unor proiecte grandioase, între care pictura plafonului din sala tronului a Palatului Regal (p. 454).

Din inima Ei mare, Regina Maria a purtat lumină binefăcătoare în sufletele celor ce au cunoscut-o, în sufletele românilor, iar aceștia o poartă veșnic în amintirile lor (între care și paginile artistei Cecilia Cuțescu – Storck).